

El periodisme d'investigació i la recuperació de la memòria històrica:

Ravensbrück, l'infern de les dones

"A principis de l'any 2005 ens van encarregar un documental sobre Mauthausen. I vam dir que no... I vam dir que no perquè nosaltres, que des de fa uns anys ens dediquem a intentar que s'escolti la veu dels silenciats, tant en dictadura com en democràcia, hem après que sempre, dins de la repressió i de l'oblit, n'hi ha uns que encara ho han estat més, de reprimits i silenciats. I per això, quan ens van dir Mauthausen vam dir que no, que volíem fer Ravensbrück". MONTSE ARMENGOU I RICARD BELIS

Ravensbrück, "el pont dels corbs" [Alemanya, 1939]

Mauthausen, Auschwitz, Buchenwald, Dachau... L'any 2005 el món celebra el 60 aniversari de l'alliberament dels camps de concentració nazis. Entre aquests centres d'extermini destaca un camp no tant conegut i que, en canvi, va ser l'únic pensat exclusivament per dones i nens: Ravensbrück. En aquest camp de concentració alemanys hi van morir més de 92.000 persones.

El camp de concentració alemany de Ravensbrück va ser l'infern per a milers de dones durant anys. Conegut com "el pont dels corbs", aquest camp d'extermini nazi formava part del Triangle de la Mort de Brandenburg: Oranienburg – Sachsenhausen – Ravensbrück. El camp va esdevenir ràpidament un centre de producció per a la indústria de guerra. Ravensbrück, el camp de concentració de dones més gran que Europa hagi vist mai, és gairebé desconegut a casa nostra. Situat a 90 km de Berlín, tenia la virtut de quedar amagat en una zona pantanosa però a la vegada ben comunicada amb la capital. Aquestes característiques el feien un cap ideal per als dos objectius principals de qualsevol camp de concentració: explotació i aniquilament, en aquest cas

creat exclusivament per a dones i nens el 1939, però allà els esperava un futur negre i tràgic: de les 123.000 persones que hi havia, en van morir 92.000.

El camp es va convertir ràpidament un centre de producció per a la indústria de guerra. Les presoneres deixaven les seves últimes forces fent components elèctrics per la factoria Siemens, teixint uniformes pels soldats del front o fabricant material bèl·lic en els camps annexos. La indústria alemanya, còmplice amb el règim nazi, havia trobat en les deportades un recanvi ideal a la mà d'obra masculina

Monument en record de les víctimes del camp de Ravensbrück ARXIU ARB

Montserrat Armengou que va néixer a Barcelona l'any 1963 té profundes arrels berguedanes; els seus pares són fills de Sant Salvador de la Vedella (Cercs). Els paisatges de la mina, del riu, de Peguera, de Fígols, l'olor de sofre del carbó i el soroll del tren perdut l'acompanyen sempre, sovint fins i tot són el paisatge que l'acompanya quan escriu els llibres, excel·lents obres de periodisme d'investigació i de recuperació de la memòria històrica.

ARXIU ANGLE EDITORIAL

que estava mobilitzada al front de guerra. Mà d'obra barata, sempre renovable, ja que quan aquestes dones ja no servien per treballar, se les deixava morir de gana o fred, o se les matava d'una injecció de verí o a la cambra de gas. Algunes de les empreses alemanyes que van saber aprofitar el negoci de guerra són Siemens, Thyssen, Krupp o Mercedes Benz.

Al camp d'extermini hi havia mil maneres de morir: hi van matar 20.000 homes i 1.000 nens provinents de 47 nacions. 32.000 dones van morir a les cambres de gas, centenars afusellades, i 60.000 exterminades per la fam i les epidèmies. Altres

vida. S'infectava i es gangrenava expressament les ferides practicades a les cames de les noies. Van ser els experiments mèdics més terribles de la història dels camps nazis. Les supervivents, patien dolors i seqüeles tota la seva vida. Els nens vivien poc temps. Els nadons eren ofegats només néixer. Si els deixaven viure, morien igualment: mares sense llet als pits, sense biberons, ni mantes, etc. Els nens més grans eren explotats fins a la mort.

Al camp de Ravensbrück també hi havia nens però vivien poc temps. Els nadons eren ofegats només néixer. Després, potser per la pressió de l'avenç dels

dones de Ravensbrück. Milers van morir a les anomenades marxes de la mort, un intent desesperat dels SS per esborrar les proves dels seus crims.

Neus Català, única supervivent catalana de Ravensbrück

Neus Català, mereixedora als 91 anys del premi Català de l'Any 2006, va ser una de les catalanes deportades al camp nazi de Ravensbrück l'any 1944. És la única supervivent catalana del camp nazi, deixant el seu testimoni en aquest llibre: *Ravensbrück, l'infern de les dones i en el reportatge del mateix nom de 30 minuts* (TV3). Amb el llibre i el reportatge compleix

des de Compiègne va ser deportada a Ravensbrück. Després d'haver sobreviscut a aquell infern, Neus Català no es cansa de lluitar per la recuperació de la memòria històrica. Explicant l'horror que van viure milers de dones a Ravensbrück, i a molts altres camps de concentració, és una manera de fer justícia després de tants anys: evitar que aquesta cruel etapa de la història de la humanitat caigui en l'oblit.

Aquestes són algunes de les frases, testimoni del valor del llibre:

"Amb 10 SS i les seves 10 metralletes, amb deu gossos llop disposats a devorar-nos, vam fer la nostra entrada triomfal al món dels morts"

van perdre la vida a causa dels experiments mèdics fets per metges dels SS, com va ser el cas del grup de 74 joves poloneses, anomenades "conilles". Allà van tenir lloc alguns dels experiments mèdics més terribles de la història dels camps nazis.

El grup de les anomenades "conilles" el formava 74 noies poloneses a qui el doctor del camp, Karl Gebhardt, va sotmetre a terribles operacions i que van portar a la mort a moltes d'elles. Amb la vida d'aquelles noies salvava la seva pròpia i es rehabilitava davant del Führer: Hitler no li havia perdonat que no pogués salvar el cap de la policia Reinhard Heydrich, ferit al front txec. Ara, infectant i gangrenant expressament les ferides practicades a les cames d'aquelles noies, el doctor Gebhardt volia demostrar la insuficiència de les sulfamides. Quan ja no li van servir més, va matar a moltes d'elles. Les supervivents han patit dolors i seqüeles tota la seva

aliats, els van deixar viure però morien igualment: les mares famèliques no tenien llet als pits, era impossible aconseguir un biberó, llet en pols o un manta per tapar-los.... Els nens més grans eren explotats fins a la mort dessecant els pantans o aprofitant els seus dits fins i àgils per a treballar amb components delicats. A Ravensbrück hi havia deportades acusades per diferents motius: n'hi havia de joves, preses polítiques opositores al feixisme i testimonis de Jehovà. Però també ingressaven al camp aquelles considerades asocials, noies detingudes per causa de "la seguretat", noies alemanyes de raça ària però que no complien els requisits nacionalsocialistes: filles de mare soltera o pare alcohòlic, noies que no es volien inscriure a les Joventuts Hitlerianes, lesbianes, noies que es neguen deixar la ciutat per anar a treballar al camp, etc. L'alliberament per part de l'exèrcit rus va arribar tard per moltes de les

Dones de Ravensbrück

(ARXIU ARB)

Neus Català

(ARXIU ANGLE EDITORIAL)

amb el jurament que es feren una colla de dones en ser alliberades del camp: "mentre visquéssim, explicaríem tot el que havíem vist i sofert".

Neus Català ha volgut deixar el seu testimoni en aquest llibre, per continuar explicant l'horror que va viure, i perquè aquests camps d'extermini, com va ser Ravensbrück, no quedin en l'oblit.

Nascuda als Guiamets (Tarragona) l'any 1915. L'any 1939 va creuar la frontera amb nens refugiats a la colònia de Premià de Mar i va col·laborar amb la Resistència fins a la seva detenció per les SS, juntament amb el seu marit, mort poc després. Internada a diferents presons franceses,

"Jo pensava: que em matin, que m'afusellin, serà un honor; però que se'm mengi un gos..."

"Amb la por no es pot viure, i amb l'odi tampoc"

"Tinc Ravensbrück al cap com una pel·lícula en blan i negre, tal com era allò, perquè alla no hi havia colors"

"No vaig pensar mai en el suïcidi, però sí que vaig desitjar un dia anar-me'n a dormir i no tornar-me a despertar"

"Malgrat totes aquelles condicions, les dones no van perdre mai el seu esperit de resistència. La solidaritat i la cultura foren les nostres armes principals. El desig de viure era també un acte de resistència contra els nazis"

"Vaig estar i estaré sempre al costat dels que demanen justícia i llibertat"

"Quan vam arribar al camp vam pensar: "Què és això? Són mortes que ens miren!"

Aquelles dones eren com calaveres que ens miraven. L'infern estava a Ravensbrück"

Periodisme d'investigació i la recuperació de la memòria històrica

Montse Armengou i Ricard Belis són reporters del programa "30 minuts" de Televisió de Catalunya. Han realitzat nombrosos documentals d'investigació històrica sobre la repressió franquista entre els quals destaquen *Els nens perduts del franquisme*, *El comboi dels 927* i *Raveensbrück*. Els seus treballs d'investigació han estat premiats internacionalment i sens cap mena de dubte són els periodistes més reconeguts a Catalunya i a l'estat espanyol en la difícil tasca de la recuperació de la memòria històrica.

El seu treball és doblement interessant i valuós, pel rigor en la investigació però sobretot per la extraordinària capacitat de difusió que demostren, tant pel que fa als reportatges i documentals televisius com, molt especialment, en la publicació de llibres: *Els nens perduts del franquisme* (Proa 2003), *Les fosses del silenci* (Rosa dels Vents, 2004), *El comboi dels 927* (Rosa dels Vents, 2007) i *Raveensbrück, l'infern de les dones* (Angle Editorial, 2007).

El llibre es converteix en una eina de gran valor per complir el jurament que les víctimes de Ravensbrück es van fer en el seu moment, tal i com explica Neus Català en el pròleg del llibre: "En el moment de l'alliberament dels camps de la mort, totes les deportades i deportats ens férem el jurament que, mentre visquéssim, explicaríem tot el que havíem vist i sofert".

M. Armengou i R. Belis: *Raveensbrück, l'infern de les dones*, Angle Editorial /TV3, Col·lecció El Fil d'Ariadna 25, Barcelona 2007, text extret de la justificació que porta com a títol "El perquè d'aquest llibre".

Gemma Soler
periodista

Armeria Sistach, sempre amb l'esport i la cultura

Plaça Viladomat 1
Tel 93 821 68 20
Fax 93 821 68 21
08600 Berga

armeria@sistach.com

.....

DERMATOLOGIA

DR. JORDI GIL

.....

Passeig de la Rasa dels Molins, 22 4art 2a
Tel. 93 821 39 51 . mòbil: 619 54 61 54
08600 Berga